

**Комунальний заклад «Заклад дошкільної освіти ясла – садок «Веселка»
Гуляйпільської міської ради**

**Досвід з проблеми:
Формування основ гендерної обізнаності
дітей дошкільного віку
шляхом ознайомлення з професіями**

Автор досвіду:
Головіна Людмила
Володимирівна,
вихователь

2018 рік

Автор досвіду: Головіна Людмила Володимирівна

Дата і місце народження: 30 вересня 1973 року, м. Гуляйполе Гуляйпільського району Запорізької області.

Освіта: вища, Бердянський державний педагогічний інститут імені П.Д.Осипенко, 1994 рік.

Педагогічний стаж: 24 роки

Кваліфікаційна категорія: «спеціаліст вищої категорії»

Адреса досвіду: 70202 Запорізька обл., м. Гуляйполе, комунальний заклад «Заклад дошкільної освіти ясла-садок «Веселка» Гуляйпільської міської ради

Зміст

1.	Актуальність проблеми	4
2.	Теоретичне обґрунтування проблеми	7
3.	Основна мета та ідея досвіду	14
4.	Умови створення досвіду.....	15
5.	Технологія досвіду	21
6.	Етапи роботи	25
7.	Результативність роботи	34
8.	Практичне значення досвіду	38
9.	Перспективи подальшої роботи	39
10.	Список використаних джерел	40
11.	Додатки	43
12.	Додаток 1. Система освітньої роботи по ознайомленню дітей дошкільного віку з професіями.	
13.	Додаток 2. Перспективний план ігрової діяльності дошкільників із урахуванням гендерного виховання.	
14.	Додаток 3. Дидактичні ігри.	
15.	Додаток 4. Конспекти занять.	
16.	Додаток 5. Сюжетно – рольові ігри.	
17.	Додаток 6. Художні твори.	
18.	Додаток 7. Діагностичний інструментарій: анкети, тести, діаграми.	
19.	Додаток 8. Батьківські збори, клуб для батьків.	
20.	Додаток 9. Консультації для батьків.	
21.	Додаток 10. Консультації для вихователів.	
22.	Додаток 11. Демонстраційний матеріал «Професії в картинках».	

23. Додаток 12. Відеоматеріали:

- «Калейдоскоп професій» - документальні відеоролики про професії;
- Збірка мультфільмів про професії;
- Диски із відео заняттям.

1. Актуальність проблеми

Людина не обирає, ким народиться: чоловіком чи жінкою. Але, на жаль, саме стать починає визначати все її або його подальше життя.

З дитинства до дітей по-різному ставляться – залежно від того, хлопчик це чи дівчинка, встановлюючи різні правила поведінки. Саме сім'я й оточення закладають дітям різні стандарти поведінки. З моменту свого народження людина стає об'єктом впливу гендерної системи.

Нові трансформаційні процеси у світовій спільності й у нашій державі, демократизація та гуманізація життя суспільства, пріоритети рівних прав чоловіків і жінок у самореалізації вимагають переосмислення соціальних ролей представників різних статей, необхідних моральних рис і стандартів поведінки. Самодостатність, особистісне зростання, креативність, розвиток сутнісних сил жінки і чоловіка поступово стають головними цінностями на шляху до встановлення гендерної демократії, тобто суспільної рівності чоловіків і жінок.

Досягнення гендерної демократії можливе лише за умови належного гендерного виховання хлопчиків і дівчаток, їх орієнтація на партнерство та взаємозамінність у виконанні сімейних та соціальних ролей.

Сьогодні, у час руйнування стереотипів, переоцінки цінностей, змішання соціальних ролей чоловіка і жінки, посиленої уваги до самореалізації особистості, надзвичайно важливою є проблема гендерного виховання малят.

Поняття «гендер» стає сьогодні одним із базових понять у різних сферах: функціонування сім'ї, культурно-освітніх закладів, економічного виробництва,

політичного державотворення тощо. Користуючись ним, можна зрозуміти відмінності в ролях, поведінці, ментальних характеристиках чоловіка і жінки, а також узагальнити існуючі в буденній свідомості визначення понять «чоловік» і «жінка».

Як виховати дівчинку справжньою жінкою, майбутньою матір'ю, а хлопчика істинним чоловіком – захисником і опорою родини?

І чи взагалі ці поняття ще актуальні у нашому суспільстві? Як організувати освітній процес з урахуванням статевих особливостей дітей? Як допомогти дитині обрати професію, яка стане справою всього її життя? І чи впливатиме гендерна приналежність на можливість вибору тієї чи іншої професії?

Тож одним із визначальних завдань сьогодення є створення умов для вільного й відповідального самовизначення юної особистості в новій статево-рольовій парадигмі суспільної свідомості.

Актуальність обраної мною теми обумовлюється низкою об'єктивних чинників, серед яких:

1. Соціально-педагогічні:

- 1.1. Реальні трансформації гендерних стосунків у сучасному українському суспільстві.

- 1.2. Злам традиційної системи поляризації жіночих та чоловічих соціальних ролей, їхнє зближення, новий підхід до оцінки гармонії в їхній взаємодії.

- 1.3. Переосмислення ролі та місця жінки у різних сферах суспільної діяльності.

- 1.4. Необхідність вивчення основ гендерних знань в системі освіти.

2. Науково-теоретичні:

- 2.1. У сучасних гендерних дослідженнях і сьогодні недостатньо презентований педагогічний аспект.

2.2. Розвідки цієї проблеми на прикладі дітей дошкільного віку мають одиничний характер (О.Кудрявцева, Н.Ледовських, І.Євтушенко, Н.Татаринцева, О.Кікінежді, Л.Штильова).

3. Науково-методичні:

3.1. Як показує вивчення досвіду, у закладах дошкільної освіти гендерне виховання відбувається стихійно, практично запроваджується жорсткий традиційний підхід у формуванні статево-рольових стереотипів, стереотипів самосприйняття та самооцінки особистості дитини лише за статевою ознакою.

3.2. Не розроблені науковцями і не випущені видавництвами демонстраційні матеріали для дошкільнят на тему «Сучасні професії», відсутні іграшки, що мають характерні ознаки тієї чи іншої професії.

3.3. На ринку дитячої літератури зовсім відсутні твори, в яких описувалася б праця, розкривалося її значення для інших, подавалася характеристика особистісних рис працівників будь – якої професії.

Таким чином, ми вважаємо, що дійсно існують певні протиріччя між об'єктивною потребою реалізації гендерного підходу у вихованні дітей дошкільного віку та практикою статево рольового підходу в організації освітнього процесу в ЗДО; між необхідністю гендерного виховання, починаючи з молодшого дошкільного віку, і недостатньою розробленістю організаційно-педагогічних умов гендерного виховання, вимогами практики та наявністю його методичного забезпечення.

Отже актуальність досвіду – формування особистісних виборів і подолання гендерних стереотипів щодо вибору професії відповідно до гендерних можливостей.

4. Теоретичне обґрунтування досвіду

Стать є першою ознакою, з якою людина входить у світ. Відповідаючи на запитання «Хто ти?», люди спочатку зазначають свою статеву належність, а вже потім дають іншу інформацію. Є чимало психологічних характеристик статі, найсуттєвіша серед яких – відчуття подібності до інших людей своєї статі.

Стать – біологічна відмінність між людьми, що визначається генетичними особливостями клітин, анатомо-фізіологічними характеристиками та репродуктивними функціями.

До ХХ ст. належність індивіда вважалась біологічним фактом, з якого автоматично виводилися всі тілесні, соціальні та психологічні відмінності між чоловіками й жінками.

Що ж таке гендер?

Гендер – поняття, що розглядається сучасною психологією та соціологією як протилежне поняття біологічної статі людини. Відмінність полягає в тому, що біологічна стать «видається» людині ще до народження, і змінити її неможливо, якщо тільки за допомогою хірурга. Гендер же – це весь поведінковий комплекс, притаманний чоловікам і жінкам.

Вперше запропонували використовувати термін «гендер» американські психологи Дж. Моун та Р. Столлер, їхня книга «Стать і гендер» побачила світ у 1968 році. Коли вчені виявили, що біологічна стать мало впливає на соціальні ролі чоловіків і жінок, з'явилося й визначення гендеру, як сукупність соціальних і культурних норм, які суспільство наказує виконувати людям в залежності від їх біологічної статі. І чоловіки, і жінки, що живуть в суспільстві, повинні виконувати свої гендерні ролі, які їм приписало це суспільство.

Таким чином, «гендер» – це організована модель соціальних взаємин між жінками і чоловіками, що характеризує не лише спілкування в сім'ї, а й визначає їх соціальні відносини в основних державних інститутах.

А гендерна культура – сукупність статево рольових цінностей у суспільних відносинах і відповідних норм поведінки, потреб, інтересів та форм діяльності.

Отже, гендер, як поняття, визначає соціальну та культурну іпостась людини. Тобто чоловіки і жінки є культурним продуктом своїх суспільств, тому відчуття приналежності кожної людини до чоловічого чи жіночого гендеру, як одиниці соціуму, виховується все життя, протягом якого вони засвоюють ті поведінкові норми, які будуть їх характеризувати як чоловіка або жінку. Ці соціостатеві (гендерні) ролі чоловіка або жінки нав'язуються через одяг і поведінку (змалечку у дітей різної статі вже різний одяг, різні іграшки, потім – різні обов'язки в родині); через формування різних психологічних якостей (сім'я, дитсадок і школа заохочують розвиток одних якостей і пригнічують інші залежно від того, хлопчик це чи дівчинка); через розвиток здібностей дівчат і юнаків у визначеному напрямку; через настанови чоловікам і жінкам займатися різними видами діяльності, мати різні професії тощо. У такий спосіб виникає поняття традиційної чоловічої і жіночої гендерної ролі. Гендерна роль розуміється як виконання певних соціальних розпоряджень та «очікувань» – тобто відповідно до певної статі поведінка у вигляді мови, манер, одягу, жестів тощо.

Так поступово формуються стереотипні ролі чоловіка і жінки, які і суспільство, і їхні носії починають вважати вродженими, споконвічно властивими жінці чи чоловікові з моменту народження. Суспільство навіть риси характеру людини ділить на «чоловічі» й «жіночі». Наприклад: чоловічі – мужність, агресивність, відвага, розум, нечутливість до болю; жіночі – слабкість, м'якість, толерантність, емоційність, покірність. Хоча твердження, що

та чи інша риса характеру властиві тільки жінці або тільки чоловікові є неправдивим. Фахівці давно довели, що індивідуальні відмінності між людьми набагато більші, ніж між статями, жодна з рис характеру не є монопольним надбанням однієї статі.

Антропологи, етнографи й історики встановили відносність уявлень про «типово чоловіче» або «типово жіноче»: те, що в одному суспільстві вважається чоловічим заняттям (поведінкою, рисою характеру), в іншому визначається як суто жіноче.

У процесі виховання родина (в особі батьків та родичів), система освіти (в особі вихователюк дитячих установ і освітян), культура загалом (через книжки та засоби масової інформації) впроваджують у свідомість дітей гендерні норми, формують певні правила поведінки і створюють уявлення про того, хто є «справжній чоловік» і якою повинна бути «справжня жінка». Згодом ці «гендерні норми» підтримуються за допомогою різних соціальних (наприклад право) і культурних механізмів (наприклад стереотипи в засобах масової інформації).

Одного разу художниця Ніколь Холландер намалювала такий маленький комікс: два персонажі з червоними від морозу вухами стоять на вулиці в найхолодніший день року. Один говорить: «Навіщо мені шапка, мені холод дарма». Другий: «Я не ношу шапки, вона псує мені всю зачіску». Хто з них хлопчик, а хто – дівчинка? Ось вже не думаю, що кому-небудь буде важко з відповіддю. Адже кожна з приведених фраз відображає загальноприйнятий гендерний стереотип.

Стереотип (з грецької *stereos* – твердий та *typos* – відбиток).

За словами О.Г.Асмолова, стереотипи, (навіть найдавніші, і патріархальні) надають суспільству, людині потужний соціально – історичний імпульс розвитку: «... коли ми опиняємося у рабстві, виникає бажання вирватися за його межі»).

А гендерні стереотипи – це усталені для даного суспільства в конкретний історичний період уявлення про відмінності між чоловіками та жінками, про їх місце та ролі в родині й суспільстві.

Таким чином гендерні стереотипи – це:

- наше розуміння чоловічої і жіночої ролі;
- суспільні погляди на те, як повинні вести себе чоловіки та жінки;
- що вважати чоловічим, а що жіночим;
- якими видами діяльності повинні займатися чоловіки, а якими - жінки;
- які професії є жіночими, а які – чоловічими.

Завжди так було і так триває зараз, мода впливає на життя людей. Мода на одяг, зачіски, стиль життя, а отже існує й мода на професії. Хоча ще К.С.Станіславський говорив: «Мода існує лише для тих, хто не вміє одягатися сам».

Здебільшого професію вибирають через престиж, але ж престиж – це поняття відносне. Сто років назад професія водія була більш престижною, ніж актора, а п'ятдесят років тому найбільш престижними були професії військового, лікаря, педагога. Найпрестижніші професії сьогодення – юрист, бізнесмен, шоумен, комп'ютерщик. До речі, всі ці слова звучать у чоловічому роді. Тобто, назви більшості професій свідчать про їх приналежність чоловікам. А що ж робити жінкам, які працюють в цих сферах? Визнавати свою тотожність з чоловіками чи називатися відповідно до статі: юристка, бізнесменка, шоуменка? Але повернемося до вибору професії.

Цікавість до професії може виникнути з різних причин, наприклад через перегляд уподобаного фільму, але ж дійсність може бути менш романтичною. В наш час завдяки серіалам «Ментовські війни», «Слід», «Агент національної безпеки», «П'ятницький» тощо більшість хлопчаків, та й деякі з дівчаток,

мріють стати слідчими, міліціонерами. Надивившись «Далекобійників» навіть деякі дівчата виявили бажання стати водіями. Завдяки «Кадетам» – стала цікавою професія військового, а серіали «Інтерни» та «Земський лікар» – повертають престиж медичним працівникам. Але це нав'язне бажання може в подальшому розчарувати людину, що обрала професію за престижністю. Адже немає двох однакових людей, а образ життя обирається на довгі роки.

Все починається з дитинства, і позитивне ставлення до праці також закладається в цьому віці. Герман Шлімен, наприклад, через свої дитячі враження, досяг своєї заповітної мрії – знайшов золото Трої.

Тому дуже важливо, на нашу думку, сформувати у дітей правильне ставлення до всіх професій, їх значення, користь, необхідність для суспільства. А ось, хто стане міліціонером, електромонтером, машиністом – не повинно впливати на вибір хлопців чи дівчат. Головне сформувати правильне ставлення до роботи, так би мовити, суто «жіночої», чи суто «чоловічої», бо насправді чіткої грані тут не може бути. Все буде залежати від уподобання, бажання і можливостей. А отже маємо зламати нав'язані стереотипи. Гендерний стереотип – це ті погляд або оцінка, які, як правило, виникають на підставі гендерних упереджень, а не на раціональному знанні.

Виконувати сучасні гендерні ролі: доглядати й навчати дітей, прати, прибирати, куховарити, вишивати, ткати, ремонтувати, видобувати вугілля, водити машини, здійснювати наукові відкриття, приймати рішення, керувати та захищати – може будь-хто, незалежно від статі.

Знову ж таки, завдяки телебаченню ми маємо змогу побачити, скільки чоловіків є майстрами кулінарії, професійними стилістами, перукарями. А програма «Стоп – 10» назвала десять, так би мовити, не жіночих професій – це асфальтоукладальниця, солдат ВДВ, футбольний рефері, інспектор ДАІ, автогонщиця, полярниці, інспектор СІЗО, водій маршрутки, спортсменка зі штовхання ядра, особистий охоронець. Хоча самі ці жінки не вважають себе

винятковими, просто вони займаються справою, яка їм до вподоби. Більше того, вони виявляються більш витривалими, в так би мовити чоловічих професіях, а іноді й більш розсудливими, тож саме це й приносить їм успіх та визнання.

Поняття «гендер» стає сьогодні одним із базових понять у різних сферах: функціонування сім'ї, культурно-освітніх закладів, економічного виробництва, політичного державотворення тощо.

Користуючись ним, можна зрозуміти відмінності в ролях, поведінці, ментальних характеристиках чоловіка і жінки, а також узагальнити існуючі в буденній свідомості визначення понять «чоловік» і «жінка».

А як же наше однакове виховання маленького чоловіка та маленької жінки? Адже у закладі дошкільної освіти майже весь педагогічний склад – жінки!

Ні, ми зовсім не хочемо сказати, що вихователі застосовують зовсім однакові підходи у вихованні дівчаток та хлопців, ми, дорослі, теж діти природи й інтуїтивно відчуваємо різницю в їхній психіці, що тільки зароджується. І трохи по-різному розмовляємо із хлопчиком та дівчинкою, використовуємо різні жести і міміку.

Але є і інший бік справи. Своє ставлення до дитини ми підпорядковуємо виробленим педагогічним правилам і тоді... прощавай, інтуїціїє. «Дитина у два роки повинна вміти...». І ми всі сили кидаємо на те, щоб вміла. А яка дитина – хлопчик чи дівчинка? У педагогічній літературі це питання або зовсім не порушується, або висвітлене дуже неоднозначно, розпливчасто. Але ж це важливо! Навіть черговість дозрівання психічних функцій у хлопчика і дівчинки різна. Дівчатка, зазвичай, раніше починають говорити, і весь подальший розвиток психіки проходить на фоні «омовлення». А в хлопчиків те саме відбувається ще на наочно-образному рівні. І це позначиться надалі на особливостях і рівнях розвитку мислення: мовного, образного, просторового чи

інтуїтивного. Виходить, уже в ранньому віці не можна підходити з однією міркою до розвитку психіки хлопчика та дівчинки.

Проблема гендерного виховання не є «відкриттям» сучасності. Здавна світові мислителі (Платон, Ж.Ж.Руссо, І.Кант, Я.Крчак, В.Сухомлинський) говорили про можливість рівної освіти хлопчиків і дівчаток, водночас наголошуючи на необхідність застосування різних підходів з урахуванням їхніх особливостей.

У наш час проблему гендерного виховання у своїх наукових працях висвітлюють С.Архипова, Н.Абубікірова, Т.Бендас, Т.Говорун, О.Кікінеджі, В.Кравець, С.Макаренко, А.Мудрик, С.Риков, Ю.Савченко, Т.Титова та інші дослідники.

Мета освіти, закладена у Базовому компоненті дошкільної освіти та чинних програмах, орієнтована передусім на андрогенність виховання, що означає: кожна дитина, незалежно від статі, має право радісно, щасливо, повноцінно пізнавати, досліджувати довкілля.

Чому дітей бажано виховувати з урахуванням гендерних особливостей?

У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури ми дійшли висновку, що саме у дітей дошкільного віку спостерігається прийняття гендерної ролі:

- у віці 2-3 років діти починають розуміти свою належність до певної статі;
- у віці 4-7 років відбувається формування гендерної ідентичності (стає зрозумілим, що гендер не змінюється) та гендерної свідомості (до складу компонентів якої входять зовнішність, ім'я, «образ Я», гендерні настанови та соціальні ролі (власні та соціуму);
- діти цього віку мотивовані до опанування цінностей та моделей поведінки;

- знання, що формуються в дошкільному дитинстві, стають надбанням людини на все життя.

Отже, дошкільний вік обраний невипадково, бо на думку багатьох учених (Л.І. Божович, Л.А. Венгер, К.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, М.І. Лісіна, Д.Б. Ельконін, С.Л. Рубінштейн та ін.), перші роки життя – це критично важливий період для соціального, інтелектуального та особистісного розвитку. Саме в дитячому віці у людини формується самосвідомість і закладаються перші уявлення про себе, утворюються стійкі форми міжособистісної взаємодії, моральні та соціальні норми.

3. Основна мета та ідея досвіду

Мета досвіду: створити систему освітньої роботи по ознайомленню з професіями, що сприятиме подоланню гендерних стереотипів стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності.

Об'єкт дослідження – гендерна компетенція.

Предмет дослідження – формування гендерної обізнаності шляхом ознайомлення дітей дошкільного віку з професіями.

Задачі:

- * створити розвиваюче середовище, що сприятиме статево рольовій соціалізації дошкільників під час ігрової діяльності;

- * сформувати уявлення про особливості образу «Я» хлопчиків і дівчаток, чоловіків і жінок та характерних для певної статі зовнішній і внутрішніх ознак, життєвої позиції та можливостей;

- * створити систему освітньої роботи по ознайомленню з професіями, що сприятиме подоланню гендерних стереотипів стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності;

- * сформувати гендерну компетентність у батьків з питань виховання дітей дошкільного віку;

- * визнати необхідність вивчення основ гендерних знань в системі освіти.

Напрямок роботи:

Робота над даною темою включає в себе розділи:

- «Облаштування предметно – розвиваючого середовища»;
- Створення трьохкомпонентної системи роботи: «Дитина – вихователь», «Дитина – батьки», «Вихователь – батьки».

4. Умови створення досвіду

Проаналізувавши Базовий компонент дошкільної освіти та освітню програму «Дитина в дошкільні роки», за якою працює наш заклад дошкільної освіти, ми прийшли до висновку, що в розділі «Гендерна соціалізація» даної програми, завдання спрямовані на розвиток статево-рольової поведінки, на формування чоловічих та жіночих якостей, в спільній діяльності – на формування поступливості, взаєморозуміння. В старшому дошкільному віці, додаються нові завдання: знайомити дошкільників з майбутніми професіями відповідно до можливостей статі, інтересів та вподобань.

За даними вибіркової гендерної експертизи підручників початкової школи відзначається, що професії чоловіків та жінок на сторінках «Букваря»,

«Читанки» та інших підручників є гендерно-стереотипними. Чоловіки є космонавтами, механізаторами, водіями, майстрами, вченими. Жінки переважно представляють професії, спрямовані на догляд за іншими – домогосподарки, медсестри, вчительки, лікарки. Чоловіки та жінки представлені в традиційних ролях, де перші творять подію, а другі мають справу з обставинами, що склалися поза їх волевиявленням.

Нові трансформаційні процеси у світовій спільноті й у нашій державі, початок ери повноправності буття жінки та чоловіка і зумовили нас до пошуку нових форм виховання дошкільників, що потребують глибшого осмислення соціально-психологічних механізмів набуття дитиною гендерної ідентичності як передумови повноцінної реалізації Я.

У своєму дослідженні ми виходили з гіпотези про те, що формування основ гендерної обізнаності у дітей дошкільного віку шляхом ознайомлення з професіями є можливим за наступних умов:

- вивчення особливостей гендерних уявлень у дітей молодшого дошкільного віку та ознайомлення їх з професіями дорослих;
- моделювання предметно-розвивального середовища, зорієнтованого на гендерне самопізнання;
- створення та цілеспрямоване використання системи адекватних методичних засобів в освітній роботі, які сприятимуть подоланню гендерних стереотипів у дітей середнього дошкільного віку, стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності;
- формування особистісних виборів і подолання гендерних стереотипів щодо вибору професії відповідно до гендерних можливостей у дітей старшого дошкільного віку.

У відповідності до висунутої гіпотези були сформульовані завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасні наукові підходи до реалізації гендерного підходу у вихованні дітей дошкільного віку.

2. Виявити особливості уявлень дітей дошкільного віку стосовно гендерної приналежності різних професій та охарактеризувати особливості їх гендерної поведінки відповідно вибору професії, за допомогою різних видів діяльності.

3. Створити систему освітньої роботи по ознайомленню дітей дошкільного віку з професіями, що сприятиме подоланню гендерних стереотипів стосовно вибору професій не залежно від гендерної приналежності.

4. Сформувати гендерну компетентність батьків.

Основними формами роботи з дітьми у цьому напрямі нами були обрані:

- організовані заняття – групові та індивідуальні;
- етичні бесіди;
- проблемні ситуації;
- прогнозування життєво значимих ситуацій;
- дидактичні та сюжетно-рольові ігри;
- ситуації спілкування з дітьми;
- прогулянки, екскурсії;
- театралізовані розваги;
- самостійна діяльність дітей;
- мультимедійні засоби (перегляд мультфільмів, документальних відеороликів тощо);
- взаємодія з родиною;
- спільна діяльність дітей і батьків, батьків і вихователів.

Усю роботу з гендерного виховання дітей дошкільного ми здійснювали дотримуючись таких принципів:

- активності – використання будь-яких ситуацій у житті дитини для формування у неї правильних установок щодо своєї статі і вироблення відповідної рольової поведінки;

- реалістичності – формування реалістичного розуміння статевої диференціації;

- адресності – врахування не лише статі і віку дитини, а й її психічного та фізичного розвитку, соціального і культурного рівня;

- неперервності – послідовне врахування накопичених знань і соціального досвіду дитини, починаючи з раннього дитинства;

- правдивості – надання максимально правдивої інформації з урахуванням віку дитини та можливостей розуміння цієї інформації;

- довіри – базування відносин між дитиною та педагогом на довірі, яка можлива лише за умови серйозного ставлення педагога до інтересів дитини, її бажань та проявів статевої поведінки;

- моральної чистоти – виховання моральної особистості, у якій домінують якості, що формують хлопчика як майбутнього чоловіка, а

- рівності – формування рівних можливостей у хлопчиків і дівчаток щодо соціальних ролей у суспільстві.

Зосередимо увагу на найбільш пріоритетних моментах: моделюванні середовища та особливостях організації ігрової діяльності з опорою на Ґендер.

Слід зазначити, що протягом дошкільного дитинства під впливом предметно-розвивального середовища інтенсивно відбувається процес становлення Ґендерної ідентичності молодших дошкільнят, коли дитина засвоює цінності своєї статі, Ґендерні настанови, зразки Ґендерної поведінки.

Просторово – предметне розвиваюче середовище виступає умовою статево рольового виховання дитини, стимулює в дошкільника ототожнення зі своїм чоловічим чи жіночим образом.

Але воно не повинно нав'язувати дитині стереотипи, що підходять тільки дівчаткам чи тільки хлопчикам, а повинно взаємопов'язуватися, переплітатися даючи дітям можливість вибору.

Отже, при доборі матеріалів та обладнання ми керувалися такими завданнями:

- у кольоровому оформленні приміщення ми використовували ґендерно нейтральні теплі та світлі відтінки;
- іграшки були розраховані і на хлопчиків, і на дівчаток;
-

підбір ігор відбувався з урахуванням ґендерної приналежності та рівності;

- особлива роль у формуванні в дівчаток і хлопчиків ґендерної стійкості належить сюжетно-рольовій грі.

Тому підбору матеріалу та обладнання для ігрової діяльності дівчаток і хлопчиків вихователі і батьки нашої групи приділяти особливу увагу.

Освітня робота складалася з трьох напрямків: робота вихователя з дітьми, взаємодія вихователя з батьками, спільна діяльність батьків і дітей.

Розпочали ми роботу з дітьми молодшого дошкільного віку в 2015 – 2016 навчальному році шляхом ознайомлення їх з гендерною ідентифікацією, чоловічими та жіночими соціальними ролями. Вчили помічати відмінність за статевими ознаками, вміння диференціювати власну стать, установлювати чоловічі та жіночі соціальні ролі (батько, мати, брат, сестра, бабуся та дідусь), використовувати в мовленні займенники: *він, вона*. Формували моральні якості притаманні суто чоловікам і жінкам та спільні якості: уподобання в ігровій діяльності (ігри та іграшки, якими можуть гратися і хлопчики, і дівчатка), в зовнішньому вигляді (що можуть носити і хлопчики, і дівчатка), в рисах характеру (охайність, доброта, вихованість тощо – спільне для обох статей), а також встановлювати відмінності: деякі дії, вчинки є характерними тільки для дівчаток або хлопчиків. Знайомили дітей з працею дорослих та професіями дорослих, що оточують малюків та працівників транспорту й побутової сфери. З цією метою проводилася ціла низка бесід, дидактичних ігор, занять.

В 2016 – 2017 навчальному році ця робота була продовжена з дітьми середнього дошкільного віку. Завдання для дітей середнього віку – розраховані на закріплення знань дітей про працю дорослих, на ознайомлення: з професіями, трудовими діями та трудовими процесами, зі структурою та взаємозв'язком компонентів трудового процесу. Все це відбувалося з урахуванням гендерної приналежності та зламу гендерних стереотипів.

Для цього ми використовували, на ряду зі словесними, наочними та практичними методами й гру. Успіх входження дитини в світ людей, його статева вихованість значною мірою залежить від змісту виховання та гри. В іграх реалізуються бажання дітей. У грі дитина звільняється від почуття

самотності і пізнає радість близькості і співпраці, оцінює свої можливості, знаходить віру в себе, визначає позицію по відношенню до навколишнього світу і людей.

Сюжетно – рольова гра якнайкраще сприяла формуванню статево – рольової поведінки, вмінню долати усталені стереотипи, що діяльності чоловіків на роботі вдома та вибору професії, не залежно від гендерної приналежності.

Робота з дітьми старшого віку в 2017 – 2018 році була спрямована на формування знань щодо важливості й необхідності всіх існуючих професій; подолання існуючих стереотипів та вибору професії незалежно від гендерної приналежності відповідно до можливостей статі, інтересів та вподобань, так як це зазначено у програмі «Дитина в дошкільні роки» розділ «Гендерна соціалізація». Для реалізації цієї мети також проводилися різноманітні дидактичні ігри, бесіди, заняття. Та все ж таки, провідним методом в нашій роботі, залишилася сюжетно-рольова гра, бо в ній діти підсвідомо відбивали свої знання та уподобання.

5. Технологія досвіду

Технологія досвіду полягає у створенні системи освітньої роботи по ознайомленню дітей з професіями, що сприятиме подоланню гендерних стереотипів стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності.

Розроблена нами система роботи розрахована на молодший, середній та старший дошкільний вік і має трьохкомпонентну структуру: «Дитина – вихователь», «Дитина – батьки», «Вихователь – батьки».

Структурний компонент «Дитина – Вихователь» включає такі методи й прийоми, що використовувалися в роботі з дітьми: спостереження, бесіди, екскурсії, дидактичні ігри, художня література, сюжетно – рольові ігри, заняття, зображувальна діяльність, театралізація, медіа засоби (перегляд мультфільмів, відеороликів, документальних сюжетів тощо) направлені на формування знань для хлопчиків, для дівчаток та спільних знань.

Нами був складений перспективний план ігрової діяльності дошкільників з урахуванням гендерного аспекту виховання.

Сюди увійшли:

1) Панорама дидактичних ігор гендерної рівності «Я – хлопчик», я – дівчинка, ми – рівні».

Мета якої: виховувати доброзичливе ставлення хлопчиків до дівчаток, та дівчаток до хлопчиків.

Закріпити та поповнити знання дітей з гендерних питань в доступній для них формі, показати, що дівчатка і хлопчики мають рівні права та рівні можливості на

зрозумілих сюжетних лініях з використанням ігор та конкурсних завдань. Включити хлопчиків і дівчаток у спільну роботу, вчити їх співпрацювати творчо і злагоджено. Сприяти згуртуванню дитячого колективу. Формувати навички

колективізму, позитивне ставлення до протилежної статі. Виховувати почуття дружби, взаємоповаги, поступливості, взаєморозуміння.

2) Дидактичні ігри: «Хто що носить (робить)?», «Чим відрізняються (схожі) ваші мами й тата?», «Хто я в родині?», «Як я допомагаю», «Дім добрих справ», «Давайте говорити компліменти» тощо – для дітей молодшого і середнього дошкільного віку з ускладненнями; «Встанови асоціацію», «Не перерви ланцюжок» (роль чоловіка й жінки в сім'ї), «Хто що робить», «Що потрібно для роботи», «Помічники» (спільна праця), «Чия професія?» (чоловіча чи жіноча), «Хто це?» (відмінювання професій) тощо – для дітей середнього і старшого дошкільного віку з ускладненнями.

3) Сюжетно – рольові ігри з прийомами залучення дівчаток і хлопчиків до спільної ігрової діяльності. Теми ігор: «Сім'я», «Магазин», «Автомайстерня», «Перукарня» тощо. Варіативність ігор: «Приймаємо гостей», «Сім'я переїздить до нової квартири. Новосілля»,

«Непередбачена ситуація», «Магазин відкривається» тощо. Гра «Поміняємося»

Співпраця з батьками включає в себе:

спілкування дітей з батьками вдома, на спеціальних заняттях, участь батьків у конкурсах, розвагах, оформленні куточків для батьків та фотоальбому «Мама і тато – на роботі і вдома», практикуми, клуби

для батьків, засідання за «круглим столом» тощо.

Для батьків були підготовлені консультації: «Хлопчики і дівчатка – чому вони різні?», «Особливості хлопчика, особливості дівчинки», «Гендерне виховання дітей раннього віку», «Батьки і хлопці: особливості взаємовідносин». Розроблений і складений план батьківського клубу «Виховуємо хлопчика – дівчинку», який складається із чотирьох засідань на теми: «Як однаково виховувати синів і дочок?», «Цілі та зміст процесу формування позитивної статевої ідентичності у хлопчиків і дівчаток старшого дошкільного віку в сім'ї та закладі дошкільної освіти», «Роль матері, роль батька у вихованні позитивної статевої ідентичності у доньки та сина». Проведені батьківські збори: «Батькам про виховання дівчаток і хлопчиків».

Структурний компонент «Дитина – Батьки» складався з двох напрямків – спілкування вдома та в дошкільному закладі на спеціально – організованих заходах. Вдома діти спостерігали за працею та трудовими діями дорослих, виконували доручення, спільні трудові дії, читали художні твори про працю, відвідували з батька и місце їхньої роботи, брали участь у виставках поробок, фото виставках, створенні фотоальбому «Мама і тато на роботі і вдома».

Батьки залучалися й до освітнього процесу. Так нами були проведені заняття за участі батьків із серії «Хто ким може працювати», на яких батьки різної гендерної приналежності

розповідали про можливості працювати в одній професії: міліціонер, кухар, водій, бухгалтер.

А під час спільних розваг «Місто майстрів», «Хата на тата» й «Мама все вміє» малята змогли переконатися про важливість ролі обох батьків у

житті родини та можливість взаємозамінності чоловіків жінками і навпаки. Це аспект базувався на гендерна толерантності – що відчуває мама, тато?

Слід зазначити, що обсяг роботи був направлений на формування рівних можливостей щодо особистісних виборів людей різної статі та подолання гендерних стереотипів стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності.

6. Етапи роботи

Роботу з даної проблеми ми розпочали в 2015 році з дітьми молодшого дошкільного віку, далі продовжили з дітьми середнього, а результат ми отримали в 2018 році з цими ж дітьми у старшому дошкільному віці.

Робота складалася з декількох етапів: теоретичного, діагностичного, прогностичного, практичного, контрольо – діагностичного, узагальнюючого.

I етап – теоретичний

Вивчення сучасного стану даної проблеми в психолого – педагогічній літературі. Виявилося, що дослідженням гендерного виховання дітей дошкільного віку займалося чимало психологів та педагогів: О.Кудрявцева, Н.Ледовських, І.Євтушенко, Н.Татаринцева, О.Кікінежді, Л.Штильова та інші, а ось вплив гендеру на вибір професії у дітей дошкільного віку – ніхто не займався. Ми проаналізували завдання розділу «Гендерна соціалізація» освітньої програми «Дитина в дошкільні роки» і виявили, що вони спрямовані, починаючи з дітей четвертого року життя, на формування статевих уявлень, поведінкові особливості хлопчиків і дівчаток окремо та у спільній діяльності. А для дітей старшого віку одним із завдань цього розділу є – знайомство з майбутніми професіями відповідно до можливостей статі, інтересів та вподобань. А ось якими методами і прийомами – це й стало темою нашого дослідження.

II етап – діагностичний

Метою другого етапу було проведення діагностичних зрізів, щоби з'ясувати чи ідентифікує дитина себе з відповідною статтю, що вона знає про працю дорослих та їх професії, чи мають діти усталені стереотипи щодо вибору професії відповідно гендерної приналежності.

Для досягнення мети нами використовувалися спостереження за дітьми під час ігрової діяльності, бесіди, анкети, тести для дітей: «Розкажи щось про себе», мета якого була встановити чи ідентифікує дитина себе з певною статтю. Виявилося, що всі з опитаних дітей усвідомлюють, що вони дівчатка та хлопчики.

А ось бесіди з дітьми: «Ким ти хочеш стати» та «Чи бувають жіночі або чоловічі професії». З'ясувалося, що у дітей 4-го року вже складений відповідний стереотип ким повинні працювати чоловіки, а ким – жінки.

Результати моніторингу дітей молодшого дошкільного віку за 2015 рік дали такі результати:

1) Рівень знань дітей з розділу програми «Гендерна соціалізація»: статеві уявлення сформовані у дітей на 100 %, поведінкові особливості хлопчиків і дівчаток – 38%, спільна діяльність знаходилася на середньому рівні – 28 %, знання дітей про взаємозамінність один одним – 10 %. (Діаграма 1)

2) Проаналізувавши рівень знань дітей про професії, ми усвідомили, що 90 % дітей мають стереотипні знання щодо «чоловічих» і «жіночих» професій. (Діаграма 2)

3) В результаті спостережень за ігровою. Діяльністю дітей молодшого дошкільного віку свідчив про середній рівень розвитку ігрової діяльності більшості дітей групи, з перевагою стереотипних гендерних ролей в іграх. (Діаграма 3)

На цьому етапі також було проведення анкетування батьків: «Які якості виховуємо у сина або дочки», «Чи потрібно по-різному виховувати хлопчиків і дівчаток?», «Чи залежить вибір професії від гендерної приналежності?»

Результати анкетування батьків за 2015 рік свідчать про стереотипне виховання дітей у сім'ї: 90 % хлопчиків виховуються – сміливими, безстрашними, орієнтованими на індивідуальні досягнення, фізичну силу, хоробрість, незалежність. 10 % з батьків до «хлопчачих» рис додали – чуйність,

дбайливість, терплячість. 90 % дівчаток виховують скромними, м'якими, дбайливими, делікатними, душевно стійкими. Та поряд з цими якостями були такі: орієнтованість на індивідуальні досягнення, хоробрість, безстрашність, незалежність – 10 %. (Діаграма 4)

А хіба хлопці не повинні бути чуйними, дбайливими і делікатними? А більшість жінок в житті стають фізично сильнішими за чоловіків, безстрашними і сміливими. Отже, 90 % батьків вважають, що і хлопчиків, і дівчаток слід виховувати по-різному. (Діаграма 5)

Проаналізувавши анкети «педагогічний стиль виховання в сім'ї», в 2016 році, нами було з'ясовано, що 90 % тат і 65 % мам занадто категоричні до своїх дітей, мало від них вимагають і не послідовні у своєму вихованні. І тільки 30 % тат і 52 % мам мають батьківський авторитет на фоні дружніх стосунків з дітьми. (Діаграма 6)

Як бачимо, мами більше приділяють увагу вихованню дітей тому і мають більший авторитет. А отже, перед нами постало завдання залучити до освітнього процесу й татусів.

Наступне моніторингове завдання було направлене на визначення «Чи впливає гендер на соціальну роль в суспільстві». В опитуванні брали участь знову ж таки батьки нашої групи. 89 % чоловіків і 78 % жінок відповіли «Так». На запитання «Чи залежить вибір професії від гендерної приналежності» 90 % з опитуваних відповіли «Так» і тільки 10 % – «Ні». (Діаграма 7,8)

Отже, результати моніторингу показали – маємо сформований гендерний стереотип, як у дітей, так і в їх батьків. Який ми мали зруйнувати за допомогою створення та цілеспрямоване використання системи адекватних методичних засобів в освітній роботі, які сприятимуть подоланню гендерних стереотипів у дітей середнього дошкільного віку, стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності.

III етап – прогностичний

На цьому етапі розроблялася та впроваджувалася експериментальна система роботи по ознайомленню дітей дошкільного віку з професіями.

Виходячи з результатів моніторингу було видно, що у дітей та деяких батьків сформовані стереотипні знання щодо «чоловічого» і «жіночого» одягу, іграшок, занять, уподобань та вибору професії у відповідності гендерній приналежності. А отже, ми мали на меті перевірити можливість зламу сформованих стереотипів, шляхом формування знань у дітей про можливість гендерної рівності, система нашої роботи спиралася на подолання усталених гендерних стереотипів щодо соціальної ролі людини.

Створена нами система має трьохкомпонентну структуру: «Вихователь – Дитина», «Дитина – Батьки», «Вихователь – Батьки». А освітня робота по ознайомленню дітей з професіями розрахована на молодший, середній та старший дошкільний вік, і спрямована на подолання гендерних стереотипів стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності.

IV етап - практичний

Ознайомлення дітей з професіями дорослих та формування знань щодо вибору професії не залежно від гендерної приналежності.

На цьому етапі ми формували у дітей уявлення про передумови статевої поведінки та розуміння взаємопов'язаності та взаємозамінності людей різної статі в одному виді діяльності. Використавши всі підібрані нами методи та прийоми: читання художніх творів дітям про професії, використання медіа засобів: перегляд мультфільмів, документальних відеофільмів про професії з показом трудових дій та можливостей працювати в одній і тій же професії і жінкам, і чоловікам.

В роботі нам допомагав створений нами наочний матеріал «Професії» у вигляді картинок та ілюстрацій із зображенням людей різної статі в одній і тій

же професії. Далі ми провели цілу низку традиційних та інтегрованих занять, екскурсій, зустрічей з людьми різних професій, в тому числі й з батьками вихованців групи.

Психологи підкреслюють, що емоції викликані спілкуванням з батьками, мають неабиякий моделюючий характер, тому цілком логічно було ознайомити батьків з особливостями гендерного виховання та впливом стереотипів на формування особистісних виборів – чи-то ігрової діяльності, чи-то спілкування, чи майбутньої професії. Тож з батьками проводилися бесіди, консультації «Наші професії очима дітей», засідання за «круглим столом», клуби для батьків «Виховуємо хлопчика, дівчинку», з метою підвищення компетентності батьків у питаннях гендерного виховання дітей, що сприяло комфортному протіканню процесу гендерної соціалізації їх дітей.

V етап – контрольний – діагностичний

На цьому етапі було здійснено повторне тестування й анкетування дітей та їх батьків в 2016-2017 та 2017-2018 навчальних роках. Яке показало: рівень знань дітей з розділу програми «Гендерна соціалізація» щодо спільної діяльності, поведінкової особливості хлопчиків і дівчаток, а особливо можливостей взаємозамінності зріс на 51 %. (Діаграма 1)

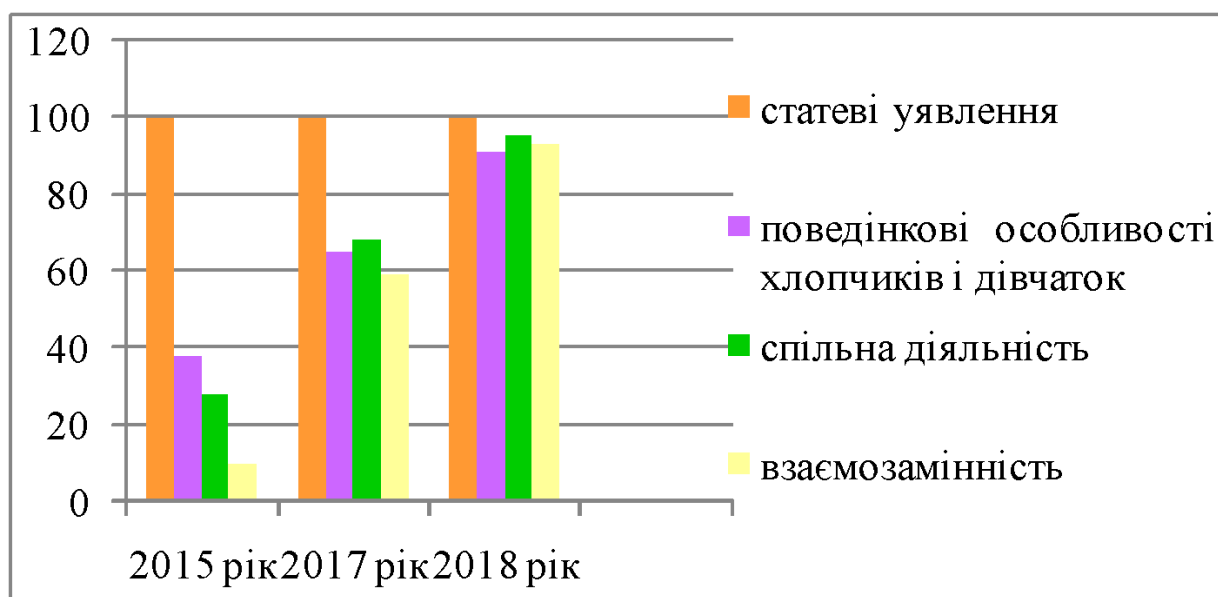
Щодо рівня сформованості знань дітей про професії, то цей показник збільшився на 55 %, можливість вибору професій не залежно від гендерної приналежності усвідомило майже 100 % дітей. (Діаграма 2)

Змінилися й погляди батьків щодо якостей, які необхідно виховувати у дітей різної статі (Діаграми 4, 5) та погляди на вплив гендерної приналежності на вибір професії. (Діаграма 8)

Діаграма 1

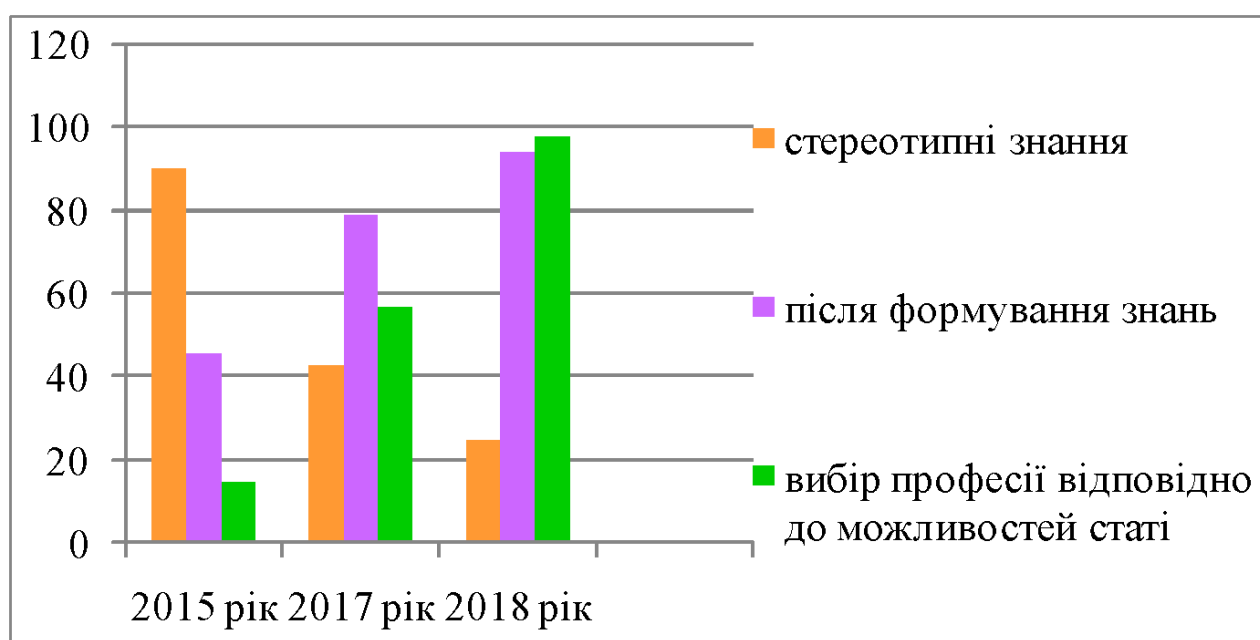
Рівень знань дітей з розділу програми

«Гендерна соціалізація»

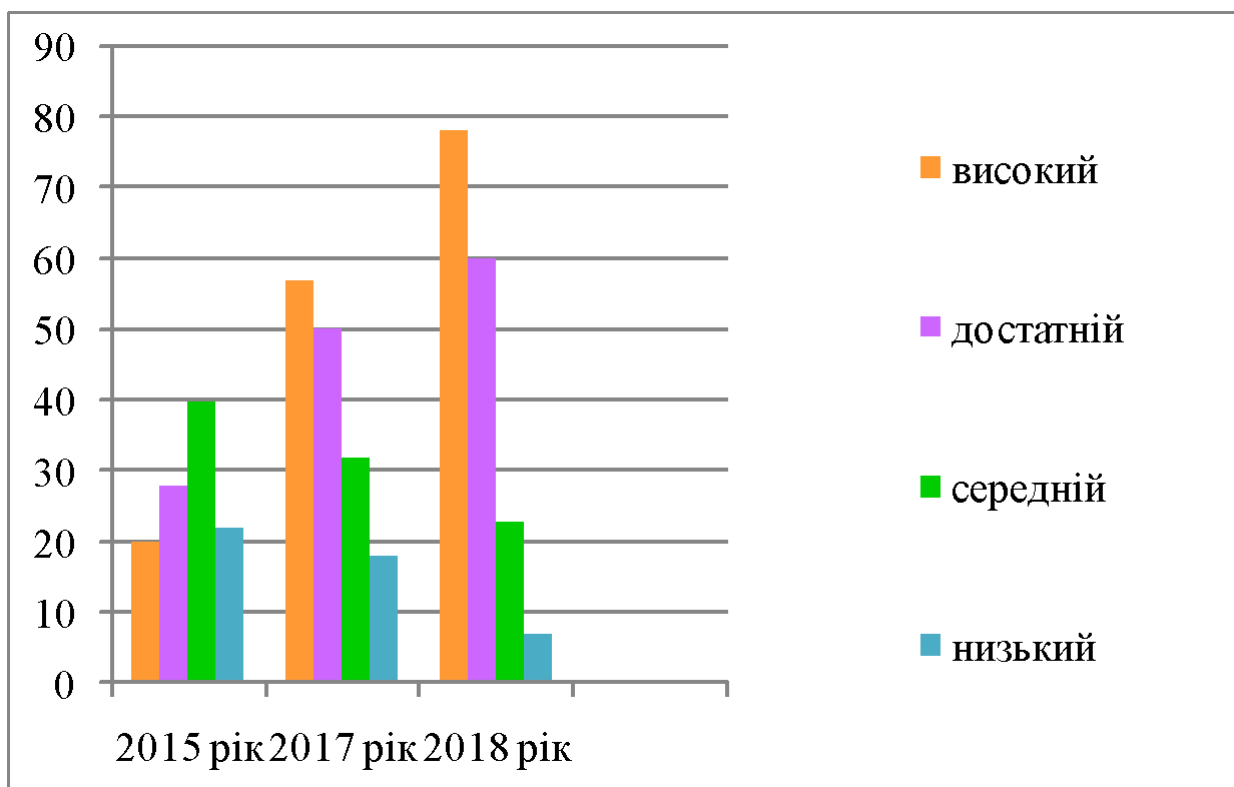
Діаграма 2

Рівень знань дітей про професії

Діаграма 3

Рівень розвитку ігрової діяльності

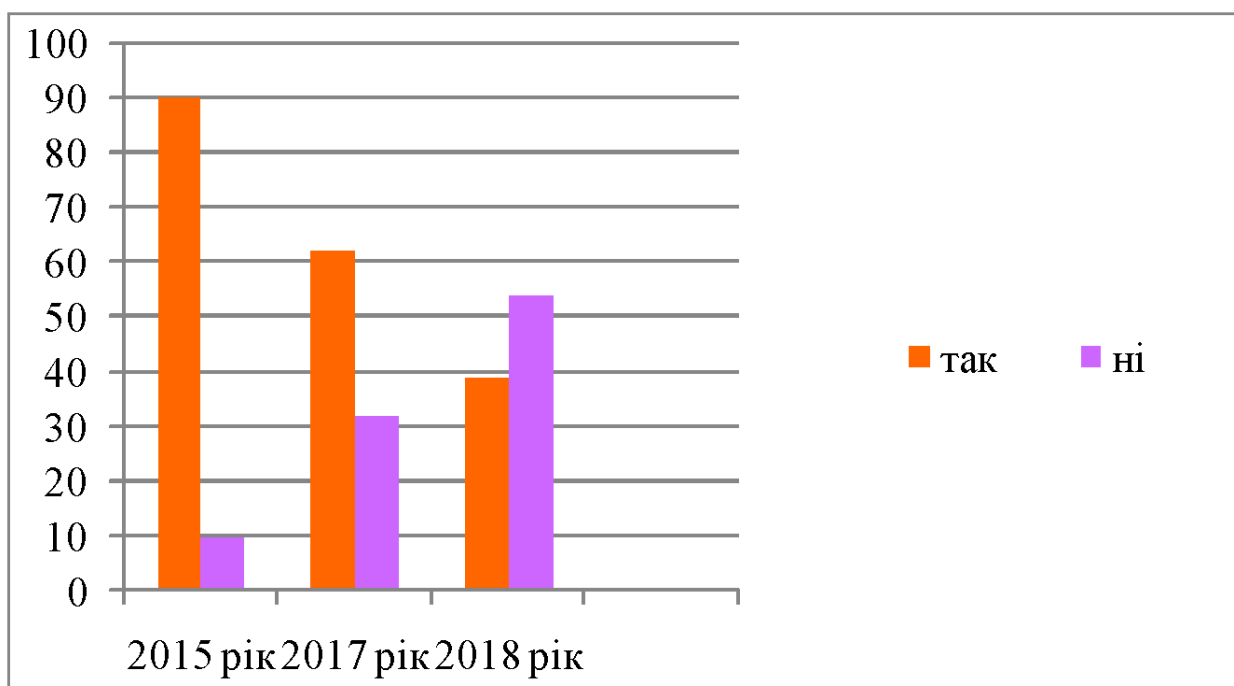

Діаграма 4

Динаміка зміни стереотипів

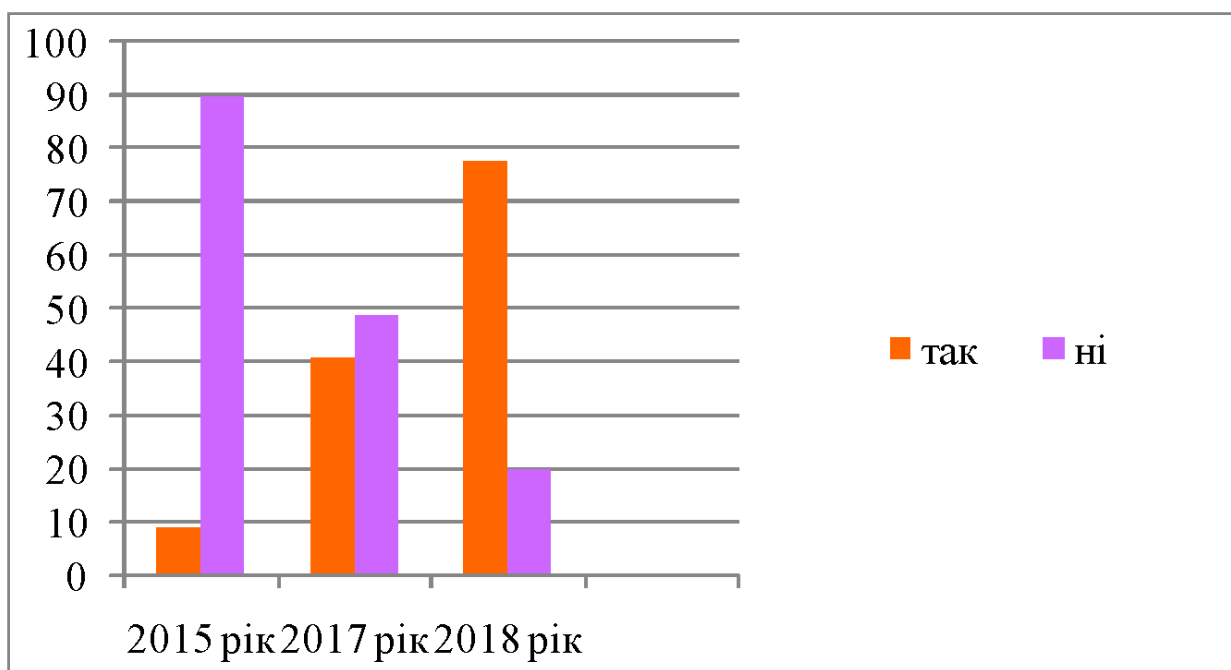
«Уявлення батьків про особливості виховання хлопчиків та дівчаток»

«Чи потрібно по-різному виховувати хлопчиків і дівчаток»

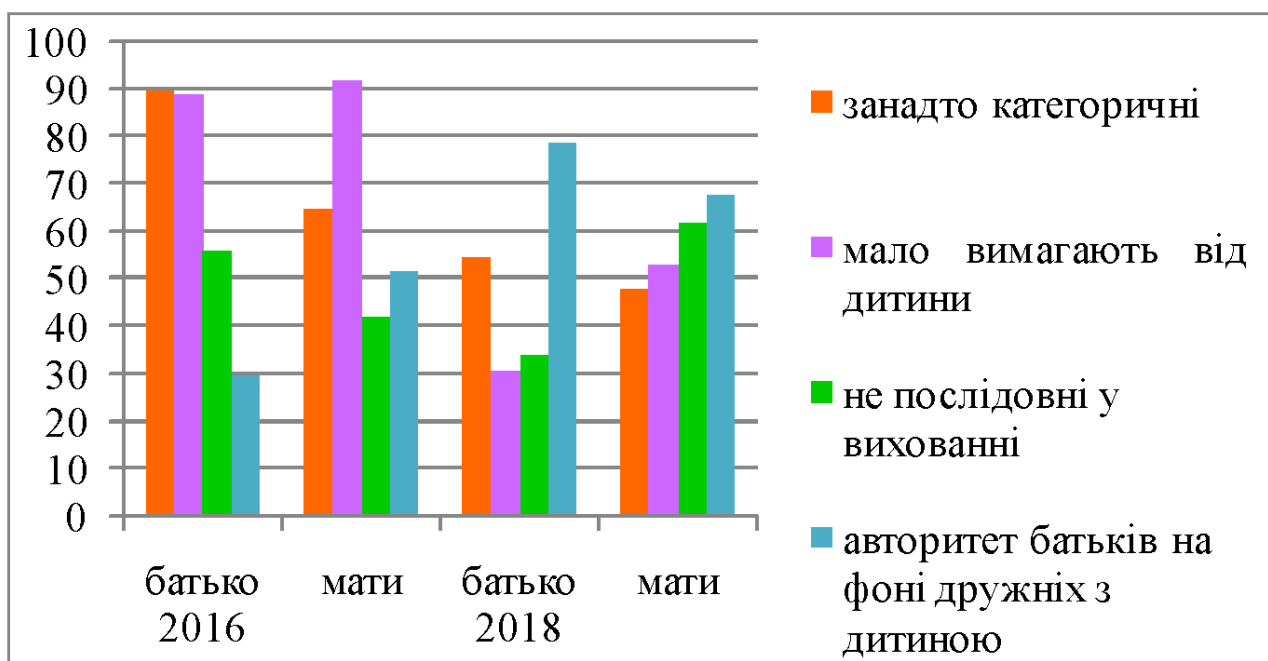
Діаграма 5

«Чи однакові якості ви виховуєте у хлопчиків і дівчаток»

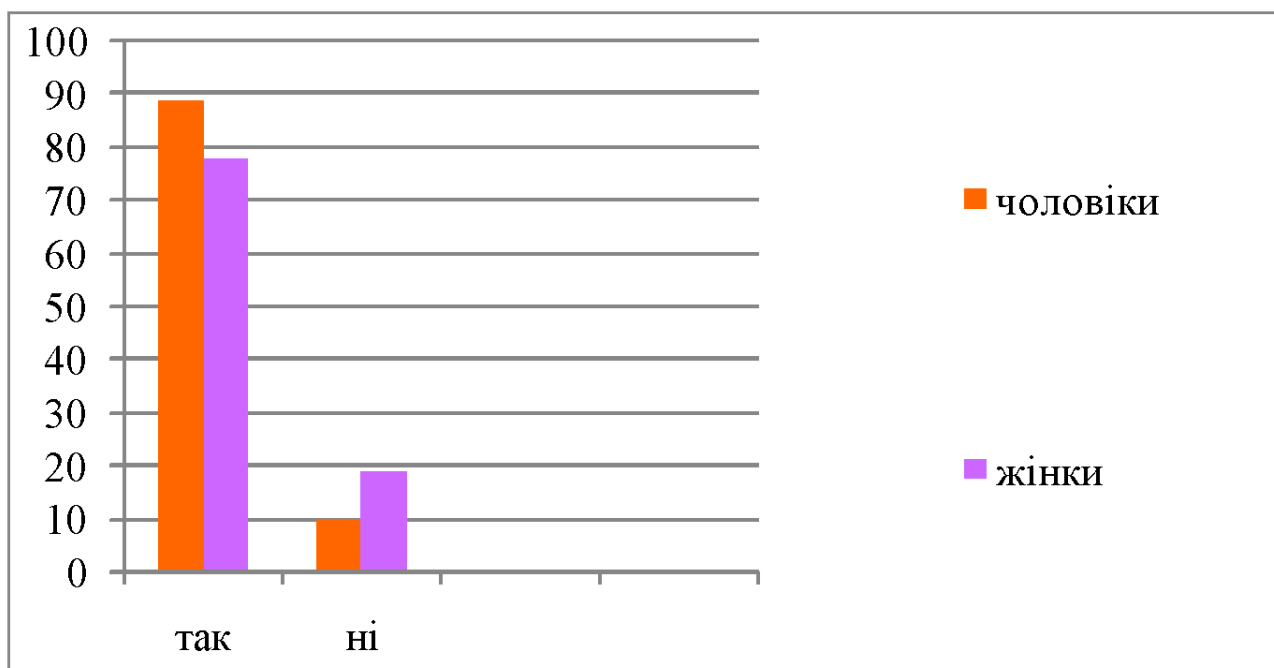
Діаграма 6

Педагогічний стиль виховання у сім'ї

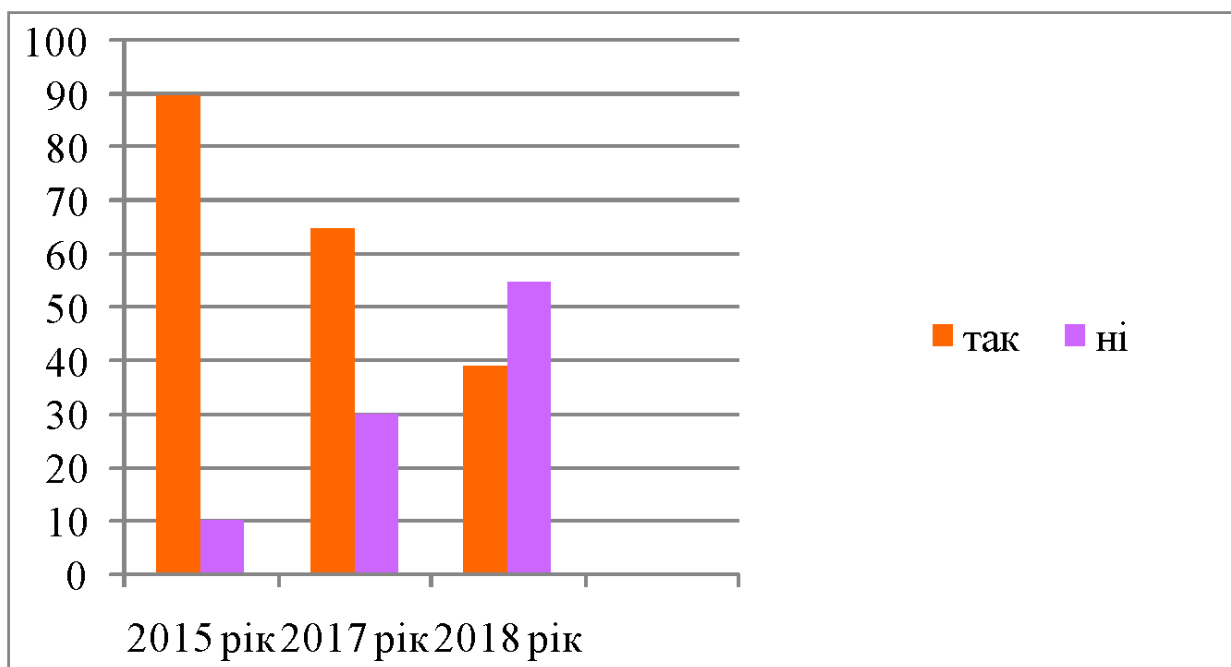
Діаграма 7

«Чи впливає гендер на соціальну роль в суспільстві»

Діаграма 8

«Чи залежить вибір професії від гендерної приналежності»

IV етап – узагальнюючий

Розроблена і впроваджена нами система роботи показала, на основі кількісних даних, злам усталених стереотипів можливий, за умови зміни жорсткого традиційного підходу у формуванні статево-рольових стереотипів на більш сучасний, що сприятиме формуванню особистісних виборів і подоланню гендерних стереотипів щодо вибору професій відповідно до гендерних можливостей.

Ми дійшли висновку, що вихователю вкрай важливо усвідомлювати не тільки закономірності та шляхи формування гендерної ідентичності, але й те, що у набутті первинної ідентичності відіграють роль статеві стереотипи, які спрямовують дітей або на егалітарні, або на традиційні гендерні стосунки.

Але не слід забувати також і про те, що гендерний підхід у вихованні може бути повністю реалізований за умови підвищення гендерної компетентності батьків, введення просвітницької роботи її з гендерної проблематики у підготовку фахівців дошкільної освіти.

Проведена робота дозволила цілком розв'язати поставлені завдання, а це доводить, що теоретичне обґрунтування та запропонована система роботи по формуванню основ гендерної обізнаності дітей дошкільного віку шляхом ознайомлення з професіями є ефективною.

7. Результативність роботи

Ми працювали три роки над даною проблемою і нам хочеться зазначити, що в ході реалізації експериментально-педагогічних умов виявилися якісні зміни, по-перше, в гендерних уявленнях дітей, по-друге, збагатилися реальні стосунки дітей, вони демонструють готовність до взаємодії з протилежною статтю, навчилися більш адекватно оцінювати вчинки своєї та протилежної статі, поведінка деяких дітей від статево типізованої почала рухатися в бік андрогенної (у спілкуванні переважали особистісні якості).

Щоб перевірити результативність роботи нами було здійснено порівняння знань дітей нашої групи, з якими велася відповідна робота по формуванню гендерної обізнаності дітей шляхом ознайомлення з професіями, з дітьми іншої групи.

Як результат: діти контрольної групи мають стереотипне уявлення про вибір професії відповідно статі, не усвідомлюють повністю можливість взаємозамінності хлопчиків і дівчаток в іграх, хоча мають відповідний до віку рівень компетенції щодо гендерної соціалізації: статеві уявлення, поведінкові особливості; але рівень розвитку гри та спільної діяльності в них знаходиться на середньому рівні. На це вплинули такі фактори: відсутність варіативного предметного середовища, яке б задовольняло спільні та відмінні інтереси хлопчиків і дівчаток та відсутність цілеспрямованого освітнього впливу з боку педагогів та батьків. (Діаграми 9, 10)

Таким чином, у ході дослідження підтвердилося гіпотетичне припущення, що ефективність гендерного підходу у вихованні дошкільнят обумовлюється комплексом пов'язаних вищезазначених умов:

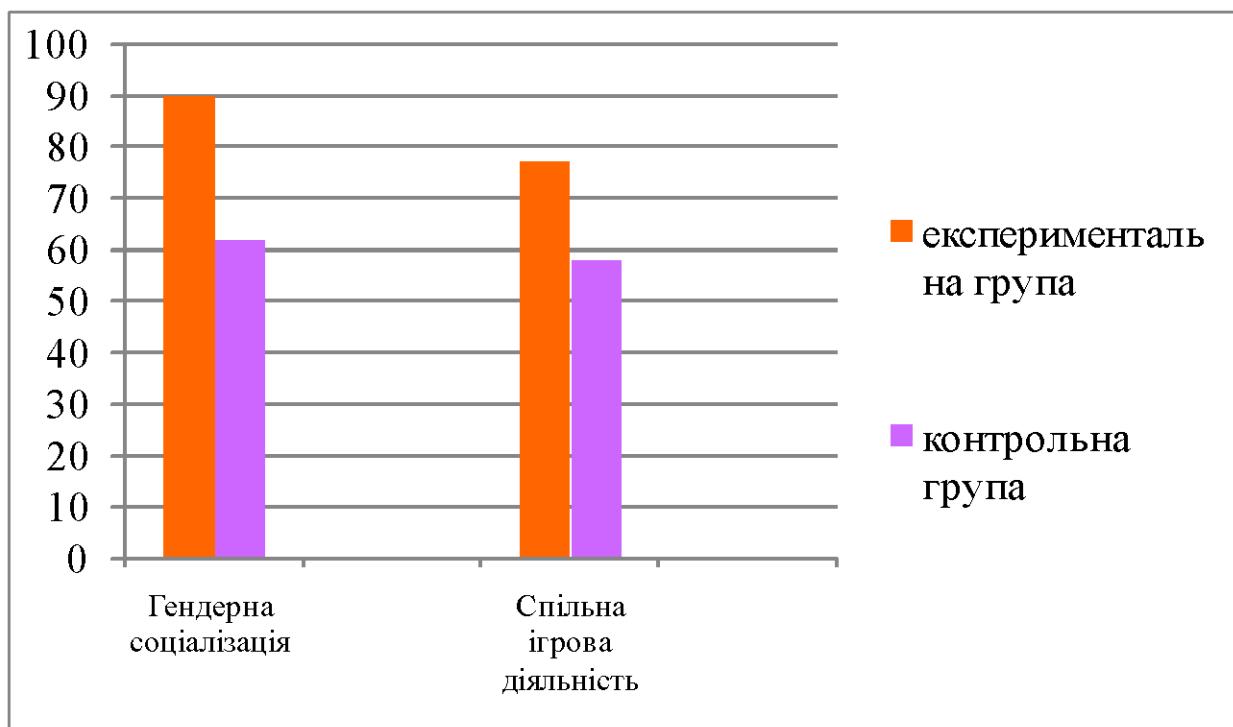
– розуміння та прийняття вихователем спільного та відмінного в поведінці й розвитку хлопчиків і дівчаток;

- створення варіативного предметного середовища, яке задовольняє спільні й відмінні інтереси та уподобання, забезпечення в достатній кількості «хлопчачими» та «дівчачими» іграшками;
- створення в групі статево нейтрального середовища;
- створення можливостей для гармонійного спілкування дівчаток та хлопчиків;
- залучення хлопчиків до доступних та цікавих для них традиційно дівчачих видів діяльності;
- формування в дівчаток доступних для них традиційно хлопчачих умінь;
- виховання в дітей турботливого ставлення одне до одного.

А найважливіше завдання дорослого при цьому полягає в тому, аби, по-перше, розвивати у дитини ціннісне осмислення себе і як представника певної статі, і як неповторну особистість, яка відрізняється зовнішніми ознаками і внутрішнім світом; по-друге, активізувати пошук свого місця в світі.

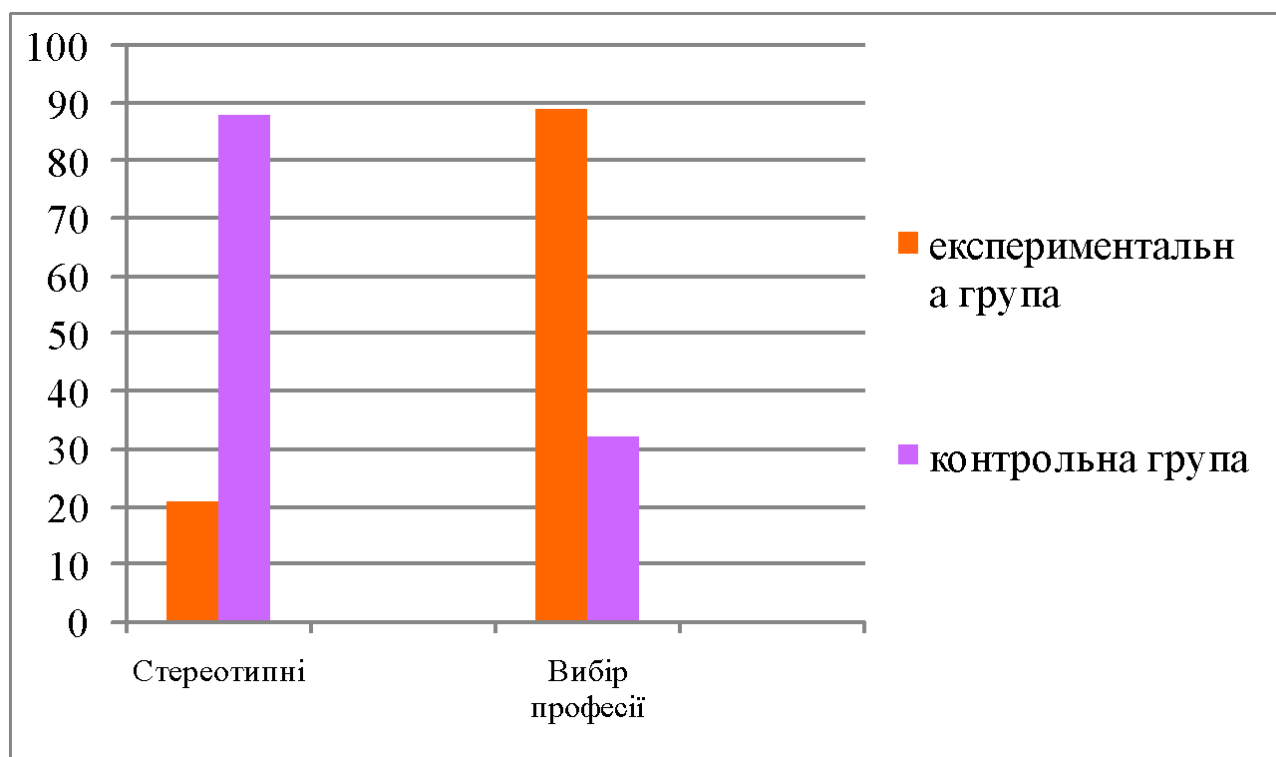
Додаток 9

«Порівняльний аналіз рівня знань дітей експериментальної та контрольної групи»

Додаток 10

«Рівня знань дітей про професії»

8. Практичне значення досвіду

Гендерна (статеву рольова) соціалізація триває протягом усього життя людини. У процесі дорослішання зростає самотійність індивіда щодо вибору орієнтирів і цінностей. Однак фундамент закладається у дитинстві, тому надзвичайно важливо забезпечити кожній дитині гармонійне гендерне виховання.

Практичне значення досвіду ми вбачаємо в організації сучасного освітнього процесу з використанням нових форм розвитку, виховання й навчання дітей, направлених на гендерну соціалізацію з урахуванням індивідуальних особливостей, з правом особистого вибору.

Гендерний підхід, який ми розглядаємо як принцип виховання, передбачає:

- * гармонізацію гендерної взаємодії представників обох статей;
- * подолання таких конфліктних ситуацій, коли гендерні стереотипи виступають бар'єром у розвитку тих якостей особистості, які не відповідають статево типізованим уявленням;
- * пом'якшення (згладження) гендерних стереотипів;
- * створення рівних можливостей для розвитку хлопчиків та дівчаток, орієнтованих на кожну дитину як індивідуальність.

9. Перспективи подальшої роботи

Створена нами та цілеспрямовано використана система освітньої роботи по формуванню основ гендерної обізнаності дітей дошкільного віку шляхом ознайомлення з професіями, сприяла подоланню гендерних стереотипів у дітей дошкільного віку, стосовно вибору професії незалежно від гендерної приналежності. Діти, з якими ми працювали за даною системою роботи три роки, в старшому дошкільному віці свідомо здійснюють особистісний вибір щодо вибору професії відповідно до гендерних можливостей.

Перспективи подальшої роботи ми вбачаємо у залученні батьків до співпраці аби підвищити рівень психологічних знань і педагогічної освіти батьків з цього важливого питання. Адже родина відіграє найважливішу роль у спілкуванні дітей в дошкільному закладі, дитина є дзеркалом відображення домашнього побуту.

Робота з статево рольового виховання вимагає висококваліфікованої підготовки педагогів. Тому ми плануємо проведення різних методичних заходів щодо ознайомлення педагогів нашого закладу та району з методами і прийомами гендерного виховання дітей, починаючи з раннього віку.

Специфіка процесу гендерної соціалізації дитини дозволяє вважати правомірною роботу статевого виховання в дошкільному віці, вимагає продовження і на інших етапах розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
2. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна психологія: Навчальний посібник: Гриф МОН. — К.: Вид. центр «Академія», 2004. — 308 с.
3. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна ідеологія у навчально-виховному процесі // Освіта і управління. — 2003. — № 4. — С. 56–68.
4. Говорун Т., Кікінежді О. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. — Тернопіль: Нова книга — Богдан, 1999.
5. Дитина в дошкільні роки : комплексна освітня програма / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. — Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2016. — 160 с.
6. Кікінежді О. М. Психологія дошкільника: початки гендерної поляризації // Психолого-педагогічні засади розвитку особистості в освітньому просторі: Матеріали методологічного семінару АПН України, 19 березня 2008 р. — К., 2008 . — С. 478–486.

7. Кікінежді О. Гендерне виховання змалку //Дошкільне виховання. - 2006. - № 2. - С. 3-6.
8. Кравець В. П. Гендерна педагогіка: Навчальний посібник. – Тернопіль: Джура, 2003. – 416 с.
9. Кравець В. П. Історія гендерної педагогіки. – Тернопіль: Джура, 2005. – 440 с.
10. Кравець В. П., Кікінежді О. М. Педагогіка та психологія: гендерний аспект: Навчальний посібник: Гриф МОН. – Тернопіль: Видавництво «Навчальна книга – Богдан», 2004. – 124 с.
11. Каган В.Е. Воспитателю о сексологии. - М.: Педагогика, 1991. - 256 с.
12. Корсак К. Приховані небезпеки статевої освіти //Освіта і управління. - 2003. - №1. - С.162-169.
13. Кузьменко В. Соціальна компетентність дошкільнят: особливості, показники та шляхи розвитку // Дошкільне виховання. - 2001. - № 9. - С.15.
14. Наказ МОН України № 839 від 10 вересня 2009 року «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту»
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. N 1834 «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року.»
16. Палій А. Хлопчик і дівчинка. Формування статевої ролі у дітей дошкільного віку //Дошкільне виховання. - 1994. - № 8. - С.14-15.
17. Психологія особистості: словник-довідник за ред. П.Горностая і Т.Титаренко. – К.: Рута, 2001.
18. Фіяло Т. Статеве виховання - справа щоденна //Дошкільне виховання. - 2003.- №3. - С.6-9.
19. Фіяло Т. Статеве виховання - справа щоденна //Дошкільне виховання. - 2003.- № 3. - С. 6-9.

І н т е р н е т – р е с у р с и

1. www.ji.lviv.ua
2. www.qender.ntu.kiev.ua
3. www.qender.ru
4. Про гендер в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу :
<http://www.mi-rivni.ammu.org.ua/direkt>
5. Що таке гендер. [Електронний ресурс]. - Режим доступу :
http://www.gender.cawater-info.net/what_is/index.htm
6. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності.
[Електронний ресурс]. - Режим доступу :
<http://ua.textreferat.com/referat-10017.html>
7. Ісламова Д. Гендерна рівність в Україні. [Електронний ресурс]. -
Режим доступу : http://afield.org.ua/pub3/pub46_2.htm